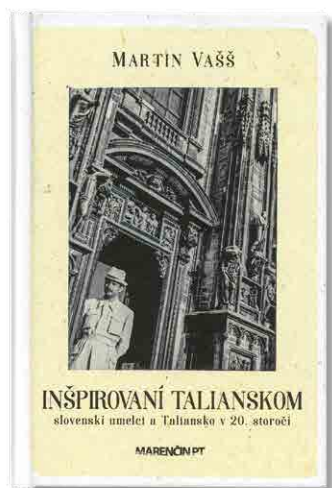


Martin Vašš:

Inšpirovaní Talianskom: slovenskí umelci a Taliansko v 20. storočí.

Marenčin PT, Bratislava 2024, 272 s.

**ČTIVÁ MONOGRAFIE
O SLOVENSKÝCH UMĚLCÍCH
INSPIROVANÝCH ITÁLIÍ.**



Tradice Itálie jako zdroje tvůrčí inspirace sahá v rámci evropské kultury až do 18. století. Středomořská země nabízela bohatou historií s kořeny v antice, rozmanitou přírodu i pestrou urbanistiku centra a periferie. Zatímco studijní cesty českých sochařů, architektů a spisovatelů počínaje Karlem Hynkem Máchou a konče Karlem Čapkem jsou dostatečně známé, o zahraničních inspiračních zdrojích svébytné slovenské kultury toho víme stále velmi málo. Z tohoto důvodu lze jen uvítat nejnovější příspěvek Martina Vašše. Dnes již etablovaný historik působící na Univerzite Komenského v Bratislavě poprvé na sebe výrazněji upozornil knihou o vývoji slovenské otázky v meziválečném období.¹ V období 2016–2018 publikoval trilogii o bratislavské umělecké bohémě v letech 1920–1945.² V roce 2020 vydal knihu *Zmenení Parížom* o slovenských umělcích inspirovaných francouzskou metropolí.³ Následně zveřejnil několik dílčích

1 Vašš, Martin: Slovenská otázka v 1. ČSR (1918–1938). Martin 2011.

2 Vašš, Martin: Bratislavská umelecká bohéma v rokoch 1920–1945. Bratislava 2016; Zlatá bohéma. Umelecká bohéma v Bratislave 1920–1938. Bratislava 2018; Týž: mezi snom a skutočnosťou. Umelecká bohéma v Bratislave 1938–1945. Bratislava 2018.

3 Vašš, Martin: Zmenení Parížom. Slovenský umelci a Paríž v 20. storočí. Bratislava 2020.

studií na téma Itálie jako místo interkulturního dialogu pro vybrané slovenské intelektuály.⁴

V recenzované knize pojednal o celkem 32 umělcích rozdělených chronologicky do čtyř částí. První zahrnuje tři medailony se zaměřením na období do první světové války. Druhá část věnována meziválečnému období přibližuje celkem 11 biogramů. Zřetelně ukazuje, že tvůrčí aktivitu slovenských umělců velmi napomohla existence společné československé republiky. Válečnému období jsou věnované čtyři medailony třetí části. Závěrečná, nejobsáhlejší část pojednává o 14 umělcích se zaměřením na období po roce 1945. Jedná se převážně o katolicky orientované intelektuály, z nichž mnozí byli aktivní během existence autoritativního Slovenského štátu a kteří následně zvolili Itálii jako místo svého (dočasného) exilu.

Výběr 32 umělců může vyvolat otázku, zda autor někoho neopomněl nebo naopak jinému nevěnoval příliš mnoho neadekvátní pozornosti. V každém případě je nutné autorovu volbu respektovat; M. Vašš přiblížil jak dostatečně známé osobnosti (Ján Smrek, Štefan Žáry), tak méně známé umělce (Teodor Jozef Mousson, Matilda Čechová). Prostřednictvím memoárů, dobové korespondence a článků v tisku přibližuje, kde se pohybovali a tvořili v Itálii vybraní intelektuálové, s kým se přitom setkali a v neposlední řadě jaký měl pobyt v zemi na Apeninském poloostrovu význam pro jejich pozdější profesní a umělecké působení. Za cenné pokládám nalezení odpovědi na elementární otázku, z čeho intelektuálové své pobyty financovali, přičemž v závěru monografie přináší autor shrnující typologii (s. 197).

Kniha *Inšpirovaní Talianskom* představuje v rámci historiografie unikát, a proto bylo nutné vycházet především z archivních dokumentů osobní provenience uložených v Archíve výtvarného umenia Slovenskej národnej galérie a v archivu Slovenské národnej knižnice – Literárneho archívu (oba v Bratislavě). Je škoda, že autor nepřipojil alespoň stručný rozbor významu použitých nevydaných pramenů a nezhodnotil úskalí využití memoárové a dobové literatury pro dnešní výzkum. Ve všech případech se jedná o vysoce subjektivní druh pramenů, který vyžaduje, je-li to možné, kritickou konfrontaci s dalšími dokumenty.

Recenzovaná práce má reprezentativní tvrdou vazbu a zajímavou obálku. Na první pohled zaujme. Na přední straně obálky dominuje fotografie Jána Želibského v Miláně z roku 1938 uchovávaná v Archívu výtvarného umenia Slovenskej národnej galérie. Zadní strana knihy je věnována anotaci knihy a biogramu Martina Vašše. Nakladatelství Marenčin PT odvedlo kvalitní práci; kniha zahrnuje rovněž černobílou fotografickou přílohu s vyobrazením hlavních aktérů

4 Vašš, Martin: Slovenskí spisovatelia a ich dialóg s Talianskom v medzivojnovom období. *Studia Academica Slovaca* 50, 2021, s. 297–317; Týž: Italy's Cultural Influence on Slovak Artists in the Interwar Period. *Verbum historiae* 10, 2022, No. 1, s. 68–85.

monografie. Tato nadstandardní a potřebná formální úprava by nebyla možná bez finanční podpory projektu VEGA 1/0456/4 Slovenský intelektuál v 1. polovici 20. storočia v zrkadle doby.

Martin Vašš předložil čtivou a heuristicky pečlivě zpracovanou monografii. Knize by nepochybně prospělo studium archivních dokumentů a dobových publikací v Itálii, které by pomohlo zpřesnit nebo potvrdit v monografii vyslovené hypotézy. Nepochybuji o tom, že nejnovější kniha M. Vašše představuje důležitý příspěvek v oblasti poznání slovenských kulturních dějin. Ukazuje totiž důležitost a mnohdy nezastupitelnost zahraničního pobytu pro umělce a konkrétní zdroje inspirace pro jejich pozdější profesní a tvůrčí dráhu.

Miroslav Šeptaġ
